

УДК 343.2.01(477)

В.Д. Левик,
старший науковий співробітник
ДНДІ МВС України,
м. Київ, Україна

ФОРМУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

У статті розглянуто поняття “кримінальна політика”, визначені основні етапи формування, фактори, що визначають формування та зміни кримінальної політики України, охарактеризовано нормативно-правову базу України у сфері державного програмування протидії злочинності та обґрунтовано необхідність розроблення і прийняття національної стратегії протидії правопорушенням та контролю за її реалізацією. Зроблено висновок, що сучасна кримінальна політика України має базуватися на засадах комплексного програмування з урахуванням довгострокових наукових прогнозів та вивчення їх фактичного стану, а також у поєднанні з заходами загальносоціальної превенції.

Ключові слова: кримінальна політика, злочинність, протидія злочинності, державна цільова правоохоронна програма, комплексна програма протидії злочинності.

В статье рассмотрено понятие “уголовная политика”, определены основные этапы формирования уголовной политики, факторы, определяющие формирование и изменения уголовной политики Украины, охарактеризована нормативно-правовая база Украины в сфере государственного программирования противодействия преступности и обоснована необходимость разработки и принятия национальной стратегии противодействия правонарушениям и контроля за ее реализацией. Сделан вывод, что современная уголовная политика Украины должна базироваться на принципах комплексного программирования с учетом долгосрочных научных прогнозов и изучения их фактического состояния, а также в сочетании с мерами общесоциальной превенции.

Ключевые слова: уголовная политика, преступность, противодействие преступности, государственная целевая правоохранительная программа, комплексная программа противодействия преступности.

Розбудова в Україні соціальної держави в межах вступу до Європейського Союзу передбачає, що людина, її життя та здоров'я, честь і гідність визнаються в державі найвищою соціальною цінністю. Водночас трансформація будь-якої соціальної системи завжди супроводжується виникненням кризових явищ. Тому зміни, що відбуваються сьогодні в Україні у сфері соціально-політичних, економічних, демографічних, духовних та інших відносин, а також збройний конфлікт на Сході України певною мірою породжують нові види суспільних і міжособистісних протиріч, конфлікти, зростання антисоціальних проявів тощо, наслідки яких, своєю чергою, сприяють появі різних небезпек та загроз для людини, держави і суспільства. До таких наслідків насамперед відноситься злочинність, рівень

якої нині є дуже високим (рис. 1), яка віддзеркалює політичну, соціально-економічну, культурно-виховну ситуацію в Україні.

Якщо дослідити динаміку злочинності в Україні за період з 1991 до 2018 рр. (за всі 27 років незалежності), то можна помітити, що вона характеризується певною стрибкоподібністю, яку в кримінології прийнято називати синусоїдою.

Рис. 1. Динаміка злочинності в Україні за період 1991–2018 рр.

Закономірність кримінальної динаміки полягає в тому, що на зміну спаду або стабілізації рівня злочинності з фатальною невідворотністю приходить зростання цього рівня.

Слід зазначити, що зростання показників економічного і соціального рівня життя населення не є тим фактором, що знижує рівень злочинності. Більше того, як запевняє В.В. Лунєєв: “Найбільш високий рівень злочинності, як не парадоксально звучить, наявний у найбагатших, економічно та соціально розвинених країнах” [1, с. 5; 2]. Так, до держав із найвищим рівнем злочинності серед європейських країн відносять Швецію, Бельгію, Іспанію, Данію, Люксембург, Нідерланди, Фінляндію, Францію, ФРН, Австрію і Велику Британію [3]. Водночас розмір ВВП на душу населення у цих країнах становить (у доларах США за паритетом купівельної спроможності): Швеція – 37 750, Данія – 36 764, Нідерланди – 40 700, Велика Британія – 35 000 [2].

Важливу роль у виникненні та прояві глибоких деформацій у суспільстві, зокрема кримінального характеру, відіграють кризові явища в економіці. В Україні, окрім іншого, сприяють значному зростанню злочинності помилки, що допускаються при проведенні реформ в економічній, соціальній, правоохоронній та інших сферах державної діяльності, послаблення державного контролю, зрощення законодавчої та виконавчої влади з кримінальними структурами та проникнення їх в управлінську сферу, тотальна корупція, недосконалість правової бази та зниження морального і духовного рівня суспільства. Злочинність стала більше впливати на соціальні та економічні інститути. Вплив криміногенних факторів на сферу суспільних відносин здобув більш виражений системний характер та проявився у збільшенні рівня та темпів зростання злочинності, у зміні структурно-кримінологічних характеристик злочинності та у збільшенні тяжкості її наслідків.

Беззаперечно, у цьому зв'язку одним із пріоритетних напрямів діяльності держави є діяльність, спрямована на запобігання злочинності. Протидія злочинності є важливою складовою функціонування держави будь-якого типу незалежно від

часу свого існування. Вироблення стратегії і тактики поведінки влади в цьому напрямі отримало назву “кримінальна політика”.

Кримінальна політика – це частина, сфера загальної політики держави, поряд з політикою економічною, соціально-культурною і т.д. [4, с. 233]. Юридична енциклопедія Шемшученка Ю.С. визначає кримінальну політику як стратегію і тактику (напрями) державної діяльності в галузі боротьби зі злочинністю [5].

Деякі вчені розглядають кримінальну політику як поєднання державної політики боротьби зі злочинністю, вираженої у відповідних директивних актах (законах, указах Президента, постановах Уряду), та наукової теорії і синтезу відповідних політичних, соціологічних і правових знань. Це особливий вид соціальної діяльності, спрямованої на активну, наступальну протидію злочинності та іншим правопорушенням [6, с. 32].

Отже, кримінальна політика як складова загальної державної правової політики включає в себе комплекс заходів від профілактики і запобігання злочинів до виконання покарань. Кримінальну політику можна визначити як порядок протистояння злочинності, що створений, охороняється і захищається державною владою і відображає економічний, соціальний і духовний розвиток суспільства.

Проблема політики у сфері боротьби зі злочинністю завжди була в центрі уваги вчених, юристів, науковців. Нею займалися такі вчені, як О. Бандурка, Ю. Баулін, В. Борисов, В. Дрьомін, С. Гавриш, В. Голина, О. Фролова, О. Джужа, І. Даньшин, Ф. Денисов, А. Закалюк, В. Зеленський, О. Кулик, В. Навроцький, В. Попович, Є. Стрельцова, О. Туляков, П. Фріс та ін. Крім цього, кожна галузь права вивчає кримінальну політику з різних боків [7, с. 98].

Але, незважаючи на велику кількість робіт із зазначеної проблематики, і нині існує гостра потреба у подальшому її науковому осмисленні. На жаль, до цього часу немає єдності в розумінні її сутності, співвідношення з іншими видами політики, а також шляхів і засобів реалізації політики в сфері боротьби зі злочинністю.

Можна виділити три основні етапи формування кримінальної політики:

- 1) зародження і формування основ кримінальної політики (середина XIX ст.);
- 2) формування радянської кримінальної політики (20-ті рр. – початок 90-х рр. XX ст.);
- 3) розвиток і становлення сучасної кримінальної політики України (кінець XX – початок XXI ст.).

У середині XIX століття італійський криминолог Енріко Феррі, вказуючи на односторонність і недостатність вивчення злочинності, послідовно відстоював думку щодо необхідності пошуку нових шляхів і методів подолання злочинності [8, с. 28]. Бельгійський професор А. Принс зосередив свою увагу на реформуванні науки кримінального права і практично довів можливість поєднання в науці кримінального права юридичного елементу з науково-обґрунтованим політичним (до цього політика у сфері боротьби зі злочинністю вважалась прикладною стосовно догм кримінального права) [9].

За часів СРСР беззаперечною аксіомою радянської ідеологічної доктрини було положення про те, що з перемогою революції та побудовою соціалізму в державі назавжди знищені, на відміну від капіталістичних країн, основні економічні та соціальні причини злочинності – приватна власність на засоби виробництва і експлуатація людини людиною. Система боротьби зі злочинністю будувалась на запобіганні злочинності та ліквідації її причин, а також на вихованні громадян у дусі комуністичної моралі. Кримінальна політика була спрямована на захист, охорону держави і встановленого в ній правопорядку від злочинних посягань і

відображалася в нормах Кримінального кодексу [10]. Під кримінальної політикою розумілися основні принципи, напрями і перспективи охорони соціалістичних суспільних відносин від злочинних посягань, що базуються на пізнанні об'єктивних закономірностей розвитку суспільства в історично визначений період часу, і відповідні сутності соціально-економічної формації [11, с. 15]. Вона представляла собою такий напрям радянської політики, в межах якого формувалися вихідні вимоги боротьби зі злочинністю за допомогою розробки і здійснення широкого кола запобіжних заходів, створення і застосування правових норм матеріального, процесуального та виконавчого кримінального права, що встановлюють криміналізацію та пеналізацію, а коли потрібно, декриміналізацію діянь, а також за допомогою визначення кола допустимих у боротьбі зі злочинністю заходів державного примусу [12, с. 70].

Формування власної державної політики України, у тому числі й кримінальної, прийшлося на 90-і рр. ХХ ст. і продовжується до теперішнього часу. У ці роки в державі органами державної влади приймається велика кількість нормативно-правових актів, різноманітних програм і стратегій, що свідчить про значну роль політики у сфері запобігання злочинності в діяльності держави. Кримінальна політика стала визначатися як основний напрям, цілі і засоби впливу на злочинність шляхом формування кримінального, кримінально-процесуального, виправно-трудоного (кримінально-виконавчого) законодавства, практики його застосування, а також шляхом розроблення і реалізації заходів, спрямованих на запобігання злочинам. Це такий напрям політики, в межах якого формуються вихідні вимоги боротьби зі злочинністю на ґрунті розроблення і здійснення широкого кола запобіжних заходів, створення і застосування правових норм матеріального, процесуального і виправно-трудоного права, що встановлюють криміналізацію і декриміналізацію діянь, а також визначення кола допустимих у боротьбі зі злочинністю заходів державного примусу [13, 46].

Оскільки кримінальна політика є реакцією на злочинність, то очевидно, що її зміст, сила, швидкість та інші характеристики здебільшого визначаються станом та динамікою злочинності, а також латентним потенціалом можливостей. Слабкість профілактичних заходів попередження злочинних проявів, правовий нігілізм, відтік кваліфікованих кадрів із правоохоронних органів посилює ступінь загрози суспільству. А, враховуючи, що по суті злочинний світ кинув виклик державі, його представники активно рвуться до влади, боротьба зі злочинністю нині має не лише правовий, а й політичний характер. Проте поняття “боротьба зі злочинністю” ще з радянських часів передбачало кінцевий результат, досягнення повної перемоги над злочинністю, чого, як показує досвід людства, досягти неможливо. У сучасних умовах політика боротьби зі злочинністю націлена на кінцеву перемогу над нею, не має ні наукового обґрунтування, ні практичних позитивних перспектив. Сьогодні необхідна нова національна стратегія протидії злочинності та контролю над нею. Сприйняття нової ідеології протидії злочинності в цілому викличе значні зміни як внутрішньоструктурного характеру, так і в системі понятійно-категоріального апарату, у змісті функцій правоохоронних та інших органів. Увесь комплекс нововведень потребує глибокого аналізу, нового осмислення та обґрунтування.

До основних факторів, що визначають формування та зміни кримінальної політики України слід віднести:

- кримінальну ситуацію, яка склалася в державі впродовж останніх років;
- економічний фактор;
- появу нових форм і видів правопорушень, пов'язаних з інформаційними, біологічними та іншими видами сучасної технології;

– транснаціоналізацію злочинності, мінімізацію стримуючого значення державних кордонів і законів для вчинення злочинів, переміщення злочинців і їхніх жертв, розвиток ринку злочинного капіталу, заборонених товарів і послуг, підключення інформаційних і мережевих технологій для вчинення злочинів;

– рівень розвитку демократизації, захисту та реалізації прав і свобод людини і громадянина, прояви гуманізму відносно правопорушників;

– стан розвитку правової культури в суспільстві;

– стан розвитку законодавства;

– стан розвитку наук кримінального, кримінально-процесуального, кримінально-виконавчого та інших галузей права.

Всі ці фактори у своїй сукупності обумовили формування кримінальної політики України та визначили шляхи і напрями реформування у зазначених сферах.

Кримінальна політика знаходить розгорнуте вираження у комплексних програмах боротьби зі злочинністю. Цей спосіб забезпечує послідовний розвиток системи управління, обґрунтування конкретних завдань, строків, цілей та шляхів їх реалізації, програми дій на визначений період. Але за всі роки незалежності в Україні не було вироблено національної доктрини та концепції боротьби зі злочинністю, так само як і кримінально-правової доктрини з відповідною їй концепцією. Не було розроблено та затверджено цілісної стратегії кримінально-правового впливу на злочинність. Фактично в абсолютній більшості вирішувалися лише окремі питання, що часто приводило лише до змін у законодавстві України.

Спроби державного планування у цій сфері були здійснені в 90-х рр. минулого століття. Так, перша програма боротьби зі злочинністю, що мала назву “Державна програма боротьби зі злочинністю” [14], була прийнята постановою Верховної Ради України від 25 червня 1993 р. строком на три роки. Вона передбачала комплексний підхід до боротьби зі злочинністю і стала зразком для розробки регіональних, місцевих і відомчих комплексних планів запобігання злочинам [15].

Її продовженням стала Комплексна програма боротьби зі злочинністю на 1996–2000, затверджена Указом Президента України від 17 вересня 1996 р. Контроль за виконанням цієї програми покладался на Кабінет Міністрів України та на нині ліквідований Координаційний комітет по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю при Президентіві України [15].

Третьою стала “Комплексна програма профілактики злочинності на 2001–2005 роки”, яка також була затверджена Указом Президента України від 25 грудня 2000 р. [15, 16].

Відповідно до Закону України “Про державні цільові програми” і постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку розроблення та виконання державних цільових програм” 30 грудня 2006 р. була затверджена “Комплексна програма профілактики правопорушень на 2007–2009 роки” [17]. Ініціатором програми виступило МВС, яке згідно з пп. 5 п. 4 Положення про Міністерство внутрішніх справ України [18] може ініціювати розроблення державних програм з питань забезпечення публічної безпеки і порядку, протидії злочинності, безпеки дорожнього руху, охорони державного кордону, захисту об’єктів і територій на випадок виникнення надзвичайних ситуацій (тобто державну цільову правоохоронну програму), а також з питань міграції, розробляти та проводити громадське обговорення концепції програм, а також бути державним замовником державної цільової програми. Правом контролювати виконання Комплексної програми профілактики правопорушень на 2007–2009 роки суб’єктами запобігання злочинності було наділено також МВС.

29 вересня 2010 р. розпорядженням Кабінету Міністрів України було схвалено Концепцію Державної програми профілактики правопорушень на період до 2015 року [19], на виконання якої постановою Кабінету Міністрів України від 8 серпня 2012 р. № 767 було затверджено План заходів з виконання Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року [20]. Основним виконавцем Плану заходів щодо виконання Концепції Державної програми було Міністерство внутрішніх справ України.

Слід зазначити, що за роки запровадження концепцій і програм боротьби зі злочинністю (1993–2015 рр.) жодна із них не була реалізована. Більше того, не публікувалися і звіти про результати виконання програм [16, с. 193].

На сьогодні в Україні немає жодної державної правоохоронної програми протидії злочинності, хоча підстав для цього є багато. Наявні лише обласні, міські, районні комплексні програми профілактики злочинності та правопорушень на 2016–2020 роки, що затверджувалися місцевими радами відповідно до ст. 43 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”.

16 березня 2016 р. Кабінет Міністрів України затвердив середньостроковий план своїх пріоритетних дій до 2020 р., який складається з п’яти основних пунктів: економічне зростання; ефективне врядування; розвиток людського капіталу; верховенство права і боротьба з корупцією; безпека та охорона. Проте цей план не є програмним документом, зокрема у сфері протидії злочинності [21].

Стратегію розвитку системи Міністерства внутрішніх справ до 2020 року, затверджену розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2017 р. № 1023-р, яка на сьогодні є вектором розвитку всіх органів системи МВС як невід’ємної системи сектору національної безпеки та оборони України, також не можна назвати програмним документом у сфері боротьби зі злочинністю. Вона лише визначає стратегічні пріоритети щодо подальшого реформування системи МВС України без передбачення конкретних заходів щодо протидії злочинності.

У межах, визначених Стратегією пріоритетів МВС, органи системи МВС (Державна прикордонна служба, Національна поліція, Національна гвардія, Державна служба з надзвичайних ситуацій, Державна міграційна служба України) мають вживати заходи, передбачені Планом із реалізації Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ до 2020 року (останній на сьогодні розроблений, але не затверджений).

Отже, в умовах постійного зростання динаміки злочинів очевидним є те, що дії і заходи держави, спрямовані на протидію злочинності, не дають очікуваного результату. Серед багатьох причин такого стану вбачається відсутність єдиного загальносоціального підходу до питань протидії злочинності, який би дозволяв своєчасно вживати заходів як короткострокового, так і довгострокового характеру. Такий підхід можливо реалізувати у формі національної стратегії протидії правопорушенням та контролю за її реалізацією. На основі національної стратегії можуть розроблятися комплексні державні програми щодо впливу на процеси криміналізації традиційних і нових сфер життя суспільства. Міністерство внутрішніх справ України як головний орган у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері внутрішніх справ щодо протидії злочинності та підтримання належного правопорядку в державі, має ініціювати розроблення та прийняття програмних документів. До того ж відповідно до розділу V Закону України “Про національну безпеку України”, прийнятому 21 жовтня 2018 року [22], Міністерством внутрішніх справ України за рішенням Міністра внутрішніх справ України після затвердження Стратегії націо-

нальної безпеки України розробляється та вноситься на розгляд Кабінету Міністрів України Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту України. Як і Стратегія національної безпеки України, ця стратегія є документом дострокового планування. В її основу має бути покладено абсолютно конкретну політичну концепцію протидії злочинності й відповідно повинні бути визначені стратегія й політика такої протидії. Метою цього документа є забезпечення реалізації державної (у тому числі й кримінальної) політики у сфері створення безпечного середовища.

Враховуючи об'єктивні реалії і ті проблеми, які накопичувались за останні роки, Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту України повинна бути націлена на вирішення низки невідкладних завдань, що стоять перед кримінальною політикою, а саме: забезпечення законності та громадської безпеки, захист прав і свобод людини і громадянина, контроль над злочинністю, охорона правопорядку, вдосконалення нормативно-правової бази протистояння злочинності, забезпечення невідворотності реакції держави на будь-які правопорушення, бездоганне слідування принципу нульової толерантності до правопорушень, у тому числі корупційних, тощо.

Отже, сучасна кримінальна політика України повинна базуватися на засадах комплексного програмування, з урахуванням довгострокових наукових прогнозів та вивчення їх фактичного стану, а також у поєднанні з заходами загальносоціальної превенції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Лунев В.В.* Эпоха глобализации и преступность. Москва, 2007. 272 с.
2. *Тимчук О.Л.* Злочинність у сучасному світі: кримінологічний аналіз. Бюлетень Міністерства юстиції України, 2010. № 11. С. 84–91.
3. *Тимчук О.* Злочинність в країнах Європейського Союзу: кримінологічний аналіз. URL: <http://www.stattionline.org.ua/pravo/76/12111-zlochinnist-u-kra%D1%97nah-yevropejskogo-soyuzu-kriminologichnij-analiz.html> (дата звернення: 20.06.2018).
4. *Фріс П.Л.* Кримінально-правова політика Української держави: теоретичні, історичні та правові проблеми. Київ: Атіка, 2005, 332 с.
5. URL: <http://leksika.com.ua/legal/> (дата звернення: 12.06.2018).
6. *Босхолов С.С.* Основы уголовной политики: Конституционный, криминалогический, уголовно-правовой и информационный аспекты. Москва: «ЮрИнфоР», 1999. 293 с.
7. *Литвинов О.М.* Нова кримінологічна парадигма і політика протидії злочинності. Вісник ХНУВС, 2011. № 2(53). С. 95–101.
8. *Лесников Г.Ю.* Уголовная политика современной России (методологические, правовые и организационные основы): дис. ... д-ра юрид. наук. Москва, 2005. 350 с.
9. *Герцензон А.А.* Уголовное право и социология. Москва: Юридическая литература, 1970. 286 с.
10. *Максимів О.Д.* Історико-правовий аналіз розвитку політики в сфері боротьби зі злочинністю: Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. 2013. Вип. 2. С. 275–282.
11. *Коробеев А.И.* Советская уголовная политика. Владивосток: Изд-во ДВГУ, 1987. 267 с.
12. *Миньковский Г.М.* О предмете и задачах курса уголовной политики. Труды Академии МВД СССР. Москва: Академия МВД СССР, 1982. С. 67–73.
13. *Джужа О.М.* Кримінологія. Спеціалізований курс лекцій зі схемами: Загальна та Особлива частини: навч. посіб. Київ: Атіка, 2001. 172 с.
14. Про Державну програму боротьби зі злочинністю: постанова Верховної Ради України від 25.06.1993 № 3325-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3325-12/print> (дата звернення: 20.06.2018).
15. *Голіна В.В.* Сучасна нормативно-правова база та практика державного програмування протидії злочинності в Україні. Питання боротьби зі злочинністю: зб. наук. пр. Харків: Право, 2011. Вип. 21. С. 46–59.
16. *Доля Л.М.* Державна цільова правоохоронна програма як спосіб реалізації обов'язку держави щодо протидії злочинності. Наука і правоохорона. 2017. № 2 (36). С. 189–194.

17. Про затвердження Комплексної програми профілактики правопорушень на 2007–2009 роки: постанова Кабінету Міністрів України від від 20.12.2006 № 1767. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1767-2006-%D0%BF> (дата звернення: 20.06.2018).

18. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України: постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовт. 2015 р. № 878. Офіційний вісник України. 2015. № 89. Ст. 2972.

19. Про схвалення Концепції Державної програми профілактики правопорушень на період до 2015 року: розпорядження Кабінету Міністрів України 29 вер. 2010 р. № 1911-р. Офіційний вісник України. 2010. № 75. Ст. 2675.

20. Про затвердження плану заходів з виконання Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року: постанова Кабінету Міністрів України від 8 серп. 2012 р. № 767 Офіційний вісник України. 2012. № 73. Ст. 2935.

21. Про затвердження Плану пріоритетних дій Уряду на 2016 рік: розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 берез. 2016 р. № 184-р. Офіційний вісник України. 2016. № 47. Ст. 1709.

22. Про національну безпеку України: Закон України від 21 жовт. 2018 р. № 2469-VIII. Відом. Верховної Ради, 2018. № 31. Ст. 241.

REFERENCES

1. *Luniev, V.V.* (2007) Epokha globalizatsii i prestupnost'. "The Era of Globalization and Crime". Moscow. 272 p. [in Russian].
2. *Tymchuk, O.L.* (2010) Zlochynnist u suchasnomu sviti: kryminolohichnyy analiz. "Crime in the Modern World: Criminological Analysis". Bulletin of the Ministry of Justice of Ukraine No 11, 84–91 pp. [in Ukrainian].
3. *Tymchuk, O.* Zlochynnist v krayinakh Yevropeyskoho Soyuzu: kryminolohichnyy analiz. "Crime in the countries of the European Union: criminological analysis". URL: <http://www.stationline.org.ua/pravo/76/12111-zlochinnist-u-kra%D1%97nax-yevropejskogo-soyuzu-kriminologichnij-analiz.html> (Date of Application: 20.06.2018) [in Ukrainian].
4. *Fris, P.L.* (2005) Kryminalno-pravova polityka Ukrayinskoyi derzhavy: teoretychni, istorychni ta pravovi problemy. "Criminal Law of the Ukrainian State: Theoretical, Historical and Legal Issues". Kyiv: Atika. 332 p. [in Ukrainian].
5. URL: <http://leksika.com.ua/legal/> (Date of Application: 12.06.2018) [in Ukrainian].
6. *Boskholov, S.S.* (1999) Osnovy ugovnoy politiki: Konstitutsionnyy, kriminologicheskyy, ugovno-pravovoy i informatsionnyy aspekty. "Basics of Criminal Policy: Constitutional, Criminological, Criminal Law and Informational Aspects". Moscow: "YurInfoR". 293 p. [in Russian].
7. *Litvinov, O.M.* (2011) Nova kryminolohichna paradyhma i polityka protydyi zlochynnosti. "The New Criminological Paradigm and the Policy of Countering Crime". Bulletin of the KhNUVS 2(53), 95–101 pp. [in Ukrainian].
8. *Liesnikov, G.Y.* (2005) Ugolovnaya politika sovremennoy Rosii: (metodologicheskiye, pravovyye i organizatsionnyye osnovy). "Criminal Policy of Modern Russia (methodological, legal and organizational framework): thesis ... Doctor of Law. Moscow. 350 p. [in Russian].
9. *Hertsenzon, A.A.* (1970) Ugolovnoye pravo i sotsiologiya. "Criminal Law and Sociology". Moscow: Juridical Literature. 286 p. [in Russian].
10. *Maksymiv, O.D.* (2013) Istoryko-pravovyi analiz rozvytku polityky v sferi borotby zi zlochynnistyuu. "Historical and Legal Analysis of the Development of the Policy in the Field of Combating Crime". Scientific Herald of the Lviv State University of Internal Affairs. Issue 2. P. 275–282 [in Ukrainian].
11. *Korobiyev, A.I.* (1987) Sovetskaya ugovlnaya politika. "Soviet Criminal Policy". Vladivostok. 267 p. [in Russian].
12. *Minkovskiy, H.M.* (1982) O predmete i zadachakh kursa ugovnoy politiki. "About the Subject and Objectives of the Course of Criminal Policy". Proceedings of the Academy of the Ministry of Internal Affairs of the USSR. Moscow: USSR Academy of the Interior Ministry, 1982. P. 67–73 [in Russian].
13. *Dzhuzha, O.M.* (2001) Kryminolohiya. Spetsializovanyy kurs lektsiy zi skhemamy. "Criminology. Specialized Course of Lectures with the Schemes: General and Special Parts": manual. Kyiv: Atika. 172 p. [in Ukrainian].
14. About the State Program for Combating Crime: Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine dated June 25, 1993. No 3325-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3325-12/print> (Date of Application: 20.06.2018) [in Ukrainian].
15. *Holina, V.V.* (2011) Suchasna normatyvno-pravova baza ta praktyka derzhavnogo prohramuvannya protydyi zlochynnosti v Ukrayini. "The Modern Legal Framework and the Practice of

State Programming in Combating Crime in Ukraine”. The Issue of Combating Crime: studies. Issue No 21, 46–59 pp. [in Ukrainian].

16. *Dolia, L.M.* (2017) Derzhavna tsiliova pravookhoronna prohrama yak sposib realizatsiyi obovyazku derzhavy shchodo protydyiyi zlochynnosti. “State Target Law-Enforcement Program as a Way to Fulfill the State’s Duty to Counteract Crime”. *Nauka i Pravoohorona* No 2 (36), 189–194 pp. [in Ukrainian].

17. About Approval of the Comprehensive Program for the Prevention of Offenses for 2007–2009: Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated December 20, 2006 No 1767. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1767-2006> (Date of Application: 20.06.2018) [in Ukrainian].

18. About Approval of the Regulation about the Ministry of Internal Affairs of Ukraine: Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 28.10.2015 No 878. Official Bulletin of Ukraine. 2015. No 89. Art. 2972 [in Ukrainian].

19. About Approval of the Concept of the State Program for the Prevention of Offenses for the Period up to 2015: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine, 29.09.2010 No 1911-p. Official Bulletin of Ukraine. 2010. No 75. Art. 2675 [in Ukrainian].

20. About Approval of the Plan of Measures for the Implementation of the Concept for the Implementation of State Policy in the Field of Prevention of Offenses for the Period up to 2015: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 08.08.2012 No 767 Official Bulletin of Ukraine. 2012. No 73. Art 2935 [in Ukrainian].

21. About Approval of the Government Priority Action Plan for 2016: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 16 March. 2016, No 184-p. Official Bulletin of Ukraine. 2016. No 47. Art. 1709 [in Ukrainian].

22. About National Security: Law of Ukraine dated 21.10.2018 No 2469-VIII. Bulletin of Verkhovna Rada. 2018. No 31. Art. 241 [in Ukrainian].

UDC 343.2.01(477)

V.D. Levyk,
Senior Resercher,
State Research Institute MIA Ukraine,
Kyiv, Ukraine

FORMATION OF CRIMINAL POLICY OF UKRAINE AND WAYS OF ITS IMPLEMENTATION

Paper deals with the concept of “criminal policy” as a part of the sphere of the state general policy, along with the policy of economic, socio-cultural fields, etc.; as a special type of social activity aimed at active, offensive crime and other offenses; as a procedure for confronting crime created, protected and supported by the state power and reflecting the economic, social and spiritual development of society.

It is noted that the changes taking place in Ukraine today give rise to new types of social and interpersonal contradictions, conflicts, growth of anti-social manifestations, etc., the consequences of which, in turn, contribute to the emergence of various dangers and threats to man, state and society. Such consequences include, first of all, the deterioration of the criminal situation, which is the main factor determining the formation and change of the criminal policy of Ukraine. In addition to the criminal situation, such factors are: economic factor; new forms and types of offenses; the transnationalization of crime, the level of development of democratization, legal culture in society, legislation, criminal, criminal-procedural, criminal-executive and other branches of law.

There are three main stages in the formation of criminal policy: 1) the emergence and formation of the foundations of criminal policy (middle XIX); 2) formation of the Soviet criminal policy (20’s – early 90’s of XX century); 3) development and formation

of modern criminal policy of Ukraine (end of the XX – the beginning of the XXI century).

In the time of Ukraine's independence, criminal policy became the main focus, objectives and means of influencing crime through the formation of criminal, criminal procedure, corrective labor (criminal-executive) legislation, practice of its application, as well as through the development and implementation of measures aimed at crime prevention. In these years, the state authorities adopted a large number of legal acts, various programs and strategies. The latest criminal policy found expanded expression. But over the years, Ukraine has not developed a national doctrine and concept of combating crime, as well as a criminal-law doctrine with its concept; there was not developed and approved a coherent strategy of criminal legal impact on crime. There were adopted: by the Verkhovna Rada of Ukraine from June 25, 1993, the State Program for Combating Crime "for a term of 3 years"; by a Decree of the President of Ukraine dated September 17, 1996, the Comprehensive Program for the Fighting Crime for 1996–2000, the Decree of the President of Ukraine of December 25, 2000, the Comprehensive Crime Prevention Program for 2001–2005; Comprehensive Program of Crime Prevention for 2007–2009; by the Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated September 29, 2010, the Conception of the State Program for the Prevention of Offenses for the period until 2015. But none of these concepts and programs to combat crime has not been fully realized. No reports were also published on the results of the programs. As of today, there are no state law enforcement crime prevention programs in Ukraine; there are only regional, city, district comprehensive crime prevention and crime prevention programs for 2016–2020. Therefore, now there is a need for the development and adoption of a national strategy to combat and monitor the implementation of the offense, on the basis of which comprehensive state programs should be developed to influence the processes of criminalization of traditional and new spheres of society. In particular, such a document should be the Strategy of Public Security and Civil Protection of Ukraine, which should be based on an absolutely concrete political concept of counteraction to crime, and accordingly the strategy and policy of such a counteraction should be defined.

Keywords: criminal policy, crime, counteraction to crime, state target law-enforcement program, comprehensive program of counteraction to crime.

Отримано 21.11.2018